

نمایشگاه نسخه‌های خطی در کمبریج

تدبیرخانه دانشگاه کمبریج به مناسبت حلقه مطالعات صفوی، نمایشگاهی به نام ایران در عهد صفویه تشکیل داده و فهرستی از آن نمایشگاه به نگارش خانم جیل باترورت به چاپ رسانیده بود که دوست دانشمند آقای اوانس اوانسیان آن را به ترجمه درآورد و اینک به سپاسگزاری از الطاف ایشان به چاپ می‌رسد.

میز ۱ - تاریخ: همگانی و ریشه‌ها

سلسله صفویه در ایران از ۱۵۰۱ تا ۱۷۸۹ م. (۹۰۷-۱۲۰۰ هـ) دوام داشت و تا ۱۷۲۲ م. (۱۱۳۵ هـ) بطور مؤثر حکومت کرد. اولین حکومتگر آن، شاه اسماعیل، هنگامی که او تنها سیزده سال داشت برای بدست آوردن قدرت، جنگ خود را آغازید، و در مدت دو سال در ۱۵۰۱ م. در تبریز تاجگذاری کرد. جانشینان او حکومت خود را علیه سلاطین عثمانی در غرب و اوزبکان در شمال شرقی حفظ کرده، ادامه دادند و مناسبات حسنه بیشتری با امپراطوری مغل تا شرق را نگاهبانی نمودند. آنان با تحکیم دربار در تبریز، سپس در قزوین و سرانجام در اصفهان، پذیرای فرستادگانی از قدرت‌های عمده اروپائی، از ترکیه و روسیه و هندوستان شدند، و یک نیروی مرکزی در یک موازنه پیچیده قدرت و تجارت گردیدند. نفوذ واقعی آنان، هنگامی که افغانان به قسمت بیشتر ایران هجوم آوردند، در ۱۷۲۲ م به پایان رسید.

این سلسله (دودمان) نامش را از شیخ صفی‌الدین برگرفت. وی یک شخصیت برجسته دینی در آغاز سده چهاردهم میلادی (متوفی ۷۳۵ / ۱۳۳۴) بود که جد شاه اسماعیل محسوب می‌شد. لایه روحانی شیخ صفی‌الدین بنام شیخ زاهد گیلانی بود که این دو مدت بیست و پنج سال با هم گذراندند و پس از درگذشت این زاهد، شیخ صفی فرقه صوفیه خود را در اردبیل، در آذربایجان، که امامزاده (زیارتگاه) صفویه در آنجا مرکز اصلی شمرده می‌شد، بنیاد گذارد. شهرت دینی خانوادگی، عامل مهم اعتبار صفویه بود. ایمان آنان در زمان شاه اسماعیل بدون قید و شرط شیعه شده بود، و سرشت شیعه ایران با تحکیم حکومت صفویه به تأیید رسید.

۱- صورتی از دستنویس‌ها و اسناد گرانهای بقعه متبرک در اردبیل که به مناسبت بازرسی آنها در رجب ۱۱۷۲ / مارس ۱۷۵۹، یا احتمالاً در ۱۲۷۲ / مارس ۱۸۵۶ انجام گرفته.

به این نشانی: Browne ms. H 22/5, fol. 146

۲- سلسله‌النسب الصوفیه: اثری درباره حکمرانان صفوی و اجدادشان، مؤلف در زمان شاه سلیمان (۱۰۷۷-۱۱۰۵/۱۵۵۷-۱۶۹۴) بوسیله حسین بن ابدال زاهدی. مؤلف خود از نسل شیخ زاهد مرشد روحانی شیخ صفی است که در این میناتور در خانه خود در گیلان در حاشیه دریای خزر می‌باشد. (عکس آن در صفحه ۷۹۵ چاپ شده است).

به این نشانی: Browne ms. H 12, f 13 [مجموعه دستنویس‌های براون].

۳- تاریخ سلطانی: تألیف سید حسن بن سید مرتضی الحسینی برای شاه حسین صفوی در

به این نشانی: Browne ms. H 16, fol. 294 [مجموعه دستنویس‌های براون].
 ۴- تاریخ شاه اسماعیل صفوی: تاریخ اجداد شاه اسمعیل، پیش از این تاریخ آمده است.
 به این نشانی: Add. 200 (Lewis Collection) [مجموعه لوئیس].
 فوائد الصوفیة: اثری است متأخر در مزیت‌های صوفیه (هنرها- شایستگی‌ها) تألیف ابوالحسن
 ابراهیم قزوینی، در حدود ۱۷۹۵ / ۱۲۱۰. بدون تاریخ، نسخه اوائل قرن نوزدهم میلادی.
 به نشانی: Or. 1397

میز ۲- آثار تکی

۱- صفوة الصفا: شرح زندگانی و کرامات شیخ صفی‌الدین، نیای پادشاهان صفوی، تألیف توکل
 بن اسماعیل ابن بزاز که بوسیله ابوالفتح الحسینی در زمان شاه طهماسب تصحیح شده است.
 به این نشانی: King's 87 (Pote collection)
 ۲- شاهنامه شاه اسماعیل: قاسمی گنابادی شاعر در خراسان، این اثر را به تقلید از حماسه شاهنامه
 فردوسی، در زمان شاه اسماعیل آغاز کرد و پس از مرگ وی پایان رساند. قسمت دوم این اثر، شامل
 تاریخ منظوم شاه طهماسب است.
 به این نشانی: King's 238 (Pote collection)

۳- جلد دوم تاریخ عالم‌آرای عباسی: تاریخ مشروح شاه عباس بزرگ (۹۹۶-۱۰۳۸ /
 ۱۵۸۸-۱۶۲۹) تألیف اسکندر منشی در ۱۰۲۵ / ۱۶۱۶. (برگ ۴۷ با داستان «شاه برای سه روز»
 آغاز می‌شود. بازگشت گروهی بود بدعت گذار که گویا می‌خواستند عقاید فاسد و نارضایتی را رواج
 دهند و تمامی سران مظنون را به زنجیر کشیده بودند. در این زمان طالع‌بینان مرگ یک شخصیت
 مهمی را، احتمالاً در ایران، و احتمالاً از درباریان، در لحظه‌ای که اقرار صورت می‌گرفت پیش‌گویی
 کردند. این موضوع حاکی از آسیب‌پذیری شدید شاه بود. بنابراین موافقت شد که برای سه روز «شاه
 خود را از سلطنت محروم سازد، و یک جانی محکوم به مرگ را بر تخت شاهی نشاند». قرعه به نام
 یوسفی ترکش دوز، یکی از بدعت‌گذاران افراطی اصابت کرد. وی از تشریفات کامل برخوردار
 گردید و برای سه روز شادمانی کرد، که در پایان آن مدت، حکم مرگ او صورت گرفت).
 صفحه آخر کتاب، موزخ ربیع‌الاول ۱۰۵۵ / مه ۱۶۴۵ می‌باشد.

به این نشانی [مجموعه دستنویس‌های براون] Browne ms. H 14

۴- محمد محسن مستوفی: زبدة التواریخ، یک اثر تاریخی تا ۱۱۵۴ / ۱۷۴۱-۲. مؤلف زمانی
 ساکن اصفهان بود که این شهر در محاصره افغانان در ۱۱۳۴ / ۱۷۲۲ قرار داشت. برگ ۲۰۹
 شرح مرگ شاه حسین بدست افغانان در آن سال است.

به این نشانی [مجموعه دستنویس‌های براون] Browne ms. G 15

۵- تحفة سامی: شرح احوال شعرای معاصر است که در ۱۵۵۰ م. تألیف سام میرزا، یکی از
 پسران شاه اسماعیل و برادر کوچکتر شاه طهماسب، که بخاطر رنجش و بی‌وفائی بدست برادرش به
 زندان افتاد و بوسیله جانشین طهماسب، اسماعیل دوم، در ۹۸۴ / ۱۵۷۶-۷ کشته شد. این نسخه در
 ۱۶۱۷ / ۱۰۲۶ استنساخ شده، و یک زمان این اثر در تصرف صادق هدایت، نویسنده سده بیستم
 ایران، قرار داشته که امضای او به فرانسه و فارسی روی برگ سفید اول کتاب دیده می‌شود.
 به این نشانی Or. 1390

میز ۳- شاعران

۱- دیوان هلالی. هلالی شاعر دربار تیموریان در هرات بود، ولی آنقدر زندگی کرد تا این شهر زیر قدرت صفویه و تهاجمات پی در پی اوزبکان قرار گرفت. وی در ۱۵۲۸ م. به جرم تمایلات شیعی بدست عییدخان اوزبک که در این سال هرات را مسخر کرد، به دست اعدام سپرده شد.

به نشانی (King's 186 (Pote collection)

۲- لیلی و مجنون اثر هاتفی (متوفی ۹۲۷/۱-۱۵۲۰). وی شاهنامه‌ای در مدح شاه اسمعیل که در ۹۱۷ ه.زین شاعر دیدن کرد، آغاز نمود.

به نشانی Browne ms. V 45 [مجموعه دستنویس‌های براون]

۳- دیوان صائب (متوفی ۱۰۸۸/۸-۱۶۷۷).

مورخ ۱۰۴۴/۱۶۳۵.

به نشانی Browne ms. V 51 [مجموعه دستنویس‌های براون]

۴- صفویان ترک زبان بودند، و شاه اسماعیل در این زبان با تخلص خطائی شعر سرود. چاپ جدید این اشعار به ترکی آذری به این نشانی منتشر شد:

Eserper, Baku, 1988.

۵- منظومه فرهاد و شیرین، داستان عاشقانه فرهاد و شیرین، یکی از چندین مثنوی‌هایی بود که وحشی باقعی در کرمان سرود، و در زمان مرگ او در ۹۹۱ یا ۹۹۲/۱۵۸۳ یا ۱۵۸۴ ناتمام ماند. موضوع این منظومه، بعدها بوسیله شاعر شهیر، وصال شیرازی (متوفی ۱۲۶۲/۱۸۲۶ دنبال گردید و آن کار ناتمام را پایان بخشید. این دستنویس که در ۱۲۸۵/۱۸۶۸ استنساخ شده، شامل تمام منظومه است.

به نشانی Or. 276 (Cowell Bequest)

۶- خمسة (پنج منظومه) نظامی. وی (در حدود ۵۳۰/۶۱۴) مدت طولانی پیش از صفویه بود، ولی این مجلد با استنساخ سه منظومه که به روشنی تاریخ ۹۹۲ ه (۱۵۸۴ م.) را دارد، یک نمونه جالب و زیبایی از سبک و اسلوب نوین است.

به نشانی Oo. 6.11. fol. 116 b-117 a.

شوش گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

میز ۴- اسالیب نوین تذهیب کاری عصر صفوی

۱- زکریای قزوینی: عجائب المخلوقات، شامل نسخه فارسی، مورخ ۹۷۴ ه (۱۵۶۶ م.) برگ ۳۹

ب، دارای مینیاتور از یک پیامبر و یک فرشته.

به نشانی Nn. 3.74

۲- فردوسی: شاهنامه.

بدون تاریخ، مربوط به سده ۱۶ یا اوائل ۱۷ میلادی، با مهری ظاهراً از محمد قطب شاه (که در گلکنده بین سال‌های ۹۸۸-۱۰۲۰ / ۱۵۸۰-۱۲-۱۶۱۱ حکومت کرد). برگ ۳۰۲ الف، دارای مینیاتور اسفندیار در حال کشتن شیر.

به نشانی Add. 269

میز ۵- دین

۱- محمد بن علی الاسترآبادی: تلخیص المقال فی تحقیق احوال الرجال: یک فرهنگ شرح

احوال محدثان شیعی است، مؤلف ۹۸۸/۱۵۸۰، به تاریخ ۱۰۵۳ ه (۱۶۴۳ م.).

به نشانی (11) Browne ms. C11 [مجموعه دستنویس‌های براون]

۲- سید احمد بن زین الدین العَلوی: کتاب اللوامح الزبانیة فی ردّ السنّة النَّصْرانیة، این اثر در تکذیب شکیات مسیحی است تألیف ۱۰۳۱ هـ (۱۶۲۱ م.) این نسخه در همان سال هجری استساخت شده است.

به نشانی (5) Dd. 6.83

۳- بهاء‌الدین محمد عاملی: الکشکول، در شیراز در ۱۰۵۲ هـ (۱۶۴۲-۳ م.) نسخه نویسی شده است.

به نشانی (11) Or. 183

۴- بهاء‌الدین محمد عاملی: جامع عماسی، یک شرح مسائل شریعت شیعی است شامل پنج فصل در طهارت، نماز، صدقه، روزه و حج که بوسیله شیخ بهاء‌الدین پیش از مرگش در ۱۰۳۱ هـ (۱۶۲۱ م.) پایان رسیده است.

به نشانی (7) Dd. 11. 13 (Royal Library)

۵- میرباقر داماد: الأفق الثمین، یک کتاب عملی کلام و مابعدالطبیعه شیعی که در حدود ۱۶۵۹/۱۰۷۰ تألیف یافته است.

به نشانی (Potc collection) King's ms. 34

۶- ملاً محسن فیض (محمد بن مرتضی): مفاتیح الشرایع، یک اثر عربی در باب فقه، که ظاهراً دستخط یک متکلم شهر است. صفحه اول آن، همان تاریخ ۱۰۴۲ هـ (۱۶۳۲-۳ م.) را برای اتمام و استساخت را داراست. برگ ۵۷ ب در باب روزه است با تصحیحات مؤلف.

به نشانی (9) Browne ms. C. 18 [مجموعه دستنویس‌های براون]

۷- محمد باقر بن محمد تقی مجلسی: زادالمعاد. مورخ رمضان ۱۱۰۷ هـ (۱۶۹۶ م.)، احتمالاً به خط مؤلف.

به نشانی Or. 1055

میز ۶- نویسندگان ایرانی: خوانندگان اروپایی

۱- محمد قاسم بن محمد کاشانی، معروف به سُروری: مجمع الفرس، یک فرهنگ فارسی به فارسی مؤلف در ۱۰۰۸ هـ (۱۶۰۰-۱۵۹۹ م.) که به شاه عباس اهداء شده است. این نسخه جدید به تاریخ ۱۲۵۴ هـ (۱۸۳۸ م.) می‌باشد. این اثر در همان زمان مورد شناسائی و ارزش‌یابی اروپاییان در اصفهان قرار گرفت: دلا واله می‌گوید «این اثر مورد استاد فراوان زبان [فارسی] است، بویژه برای درک مشهورترین شاعران و نویسندگان قدیم و زمان کوتاهی پیش از ترک اصفهان با موجودیت این اثر آشنا شدم و سعی کردم نسخه‌ای از آن را از خودمؤلف کتاب که آن را فرس سُروری، یعنی اصطلاحات فارسی سُروری، که نام خود اوست، نامیده، تهیه کنم...»

به این نشانی: (12) Browne ms. S.3

۲- توجمان قرآن، شرح فارسی کلمات مشکل قرآن است، به تاریخ ۱۰۳۳ هـ (۱۶۲۴ م.) نوشته روی برگ ۱ الف، نشان می‌دهد که این اثر در تصرف جورج استراکان اسکاتلندی اهل Mearns در همان سال بوده است.

استراکان در ۱۶۰۲ م. وارد اسکاتز کالج در رُم گردید، و سپس برای مدتی در مناطق عربی خاورمیانه به سیاحت پرداخت و به حد کافی طب عملی آموخت و به عنوان طبیب به امیر قیاض عرب خدمت می‌کرد و ازین طریق زبان عربی خود را کامل کرد. هنگامی که او به ایران و نهایتاً اصفهان

رفت، نمایندگان کمپانی هند شرقی موفق شدند او را در کمپانی خود در ۱۶۱۹ م. بکار گمارند. این دستویس بعداً به تصرف سرسشامس لوئیز در هندوستان درآمد.

به نشانی Add. 252 (Lewis Collection)

۳- مظفر بن محمد الحسینی الشفائی (متوفی ۱۵۵۶/۹۷۴): قرابادین شفائی. یک اثر معروف در داروشناسی که داروها به ترتیب الفبائی فهرست شده است. مورخ ۱۰۹۰ هـ (۱۶۷۹ م.).

به نشانی Browne ms P.13 (8)

۴- فارماکوپیا پرسیکا [= قرابادین ایرانی]، پاریس ۱۶۸۱ م. ترجمهٔ میسیونر کارملی، پدر روحانی آنجلوس سانکتو ژوزف اهل تولوز (ترجمه از متن فارسی نامبرده شده در بالا).

به نشانی L. 5.53

۵- هربرت (تامس): آغاز سز در ۱۶۱۰ م.، چاپ سوم، لندن ۱۶۳۲ م.

۶- اشعار فارسی از پیتر و دلاواله در مدح زاینده رود در اصفهان، منقول در پیه مونتسه (آنجلو میشل)، ایتالیا و اصفهان، چاپ طهران، ۱۹۹۱.

پیتر و دلاواله که از اهالی رُم و از یک خانوادهٔ نجیب و فاضلی بود، در سال ۱۶۱۴ م. از ایتالیا خارج شد و دوازده سالی در مشرق زمین به سیاحت پرداخت که نیمی از آن مدت را در ایران گذراند. او نامه‌های طولانی و توصیفی به دوستش، دکتر Schipano نوشت که اساس کتاب او بنام Viaggi گردید.

میز ۷- سیاست و تجارت

۱- هان وی (جوناس): یک شرح تاریخی از تجارت بریتانیا در دریای خزر است: با ژورنالی از سفرها از لندن تا روسیه و ایران... چاپ لندن، ۱۷۵۳ م. جلد اول، ص ۶، نقل نامهٔ ملکه الیزابت اول در ۱۵۶۱ م. به «صوفی بزرگ» که از دربار ایران تقاضا می‌کند تا «پاسپورت‌های مناسب و رفتار سالم عنایت شود» به آنتونی جنکینسن.

به نشانی Kk. 2. 67

۲- هنگامی که همایون، امپراتور مُغل هندوستان، در ۱۵۴۴ م. محزول شد، بوسیلهٔ شاه طهماسب در ایران پذیرا گردید و مورد احترام واقع شد و با لشکری که در اختیار او قرار گرفت، توانست به هندوستان بازگردد و مجدداً بر تخت شاهی بنشیند. در اینجا نقش دو سلطان را در مجلس ضیافت روی کاشی کاری می‌بینیم که در اقامتگاه شمیران، در شمال طهران، نگهداری می‌شود، و اکنون این محل اقامتگاه تابستانی سفیر ایتالیاست. از پیه مونتسه (آنجلو میشل): سفارت ایتالیا در طهران، چاپ طهران، ۱۹۹۰ م.

۳- هربرت (تامس): چند سال سفر به قسمت‌های گوناگون آفریقا و آسیای بزرگ. توصیف ویژهٔ امپراطوری‌های ایران و هندوستان... چاپ سوم، با اضافات، لندن، ۱۶۶۵ م. ص ۲۲۶، با تصویر شاه عباس سوار بر اسب در مقابل عناوین خود که حاکی از قلمرو هائی است که او مدعی حکومت بر آنها را داشت.

به نشانی O. 2. 42

۴- واله (پیتر و دلا): شرح مسافرت‌های او، چاپ ونیس، ۱۶۲۸ م. در ص ۳ دلاواله توضیح می‌دهد که وی مدت شش سال در ایران گذرانده و این اثر را بوجود آورده و قسمت بیشتر اوقات خود را در دربار این سلطان بزرگ صرف کرده و او را به عنوان یک شکارگر نستوه، یک درباری متمدّن، یک سرباز کار آزموده، یک کاپیتان برجسته، یک سوارکار بسیار شاداب، یک شاهزادهٔ

بینهایت باصفا... توصیف می‌کند.

به نشانی VIII. 15.74

۵- تاورنیه (ژان باپتیست): شش سفر ژان باپتیست تاورنیه، باژن این، در ترکیه و ایران تا هند دور... بخش دوم، چاپ لندن، ۱۶۸۴ م.

ص ۲۵۷ نشان دهنده وضع مسیر او از قزوین از راه اصفهان تا قندهار.

به نشانی O. 2. 39

۶- هربرت (تامس): چند سال سفر در آفریقا و آسیا، چاپ لندن، ۱۶۳۸ م. ص ۱۴۹ نشان دهنده نقشه ایران با همسایگان روس و هندوستان.

به نشانی syn. 4. 63.57

میز ۸- نظرات سیاحان

۱- بروین (کرنلیس دو)، متوفی ۱۷۱۹ م.

چاپ آمستردام، ۱۷۱۸ م.

روبروی ص ۱۹۸، دورنمای اصفهان است.

به نشانی Gg. 3. 63

۲- شاردن (ژان)

چاپ آمستردام، ۱۷۱۱ م.

ج ۱، روبروی ص ۲۱۴، دورنمای کاشان.

به نشانی O. 3. 19

۳- شاردن (ژان)

چاپ آمستردام، ۱۷۱۱ م.

ج ۲، روبروی ص ۵۱، لباس‌های مختلف ایرانیان.

به نشانی O. 3. 20

پژوهشگاه علمی و تحقیقات فرهنگی

رتنا جامع علوم انسانی

گریه اسکندر

دمی به فکر فرورفت و زارزار گریست
نشاط بابت اکنون کدورت از چیست؟
تو را به شادی و شور و نشاط باید زیست
ز ما به پهنه این ملک زنده یک تن نیست

شنیده‌ام چو جهان را گرفت اسکندر
یکش گفت که چون شد جهان مسخر تو
جو شرق و غرب جهان بود به زیرنگین
سواب داد نه این که چندگاه دگر

جلال بقائی نائینی

(نائین)

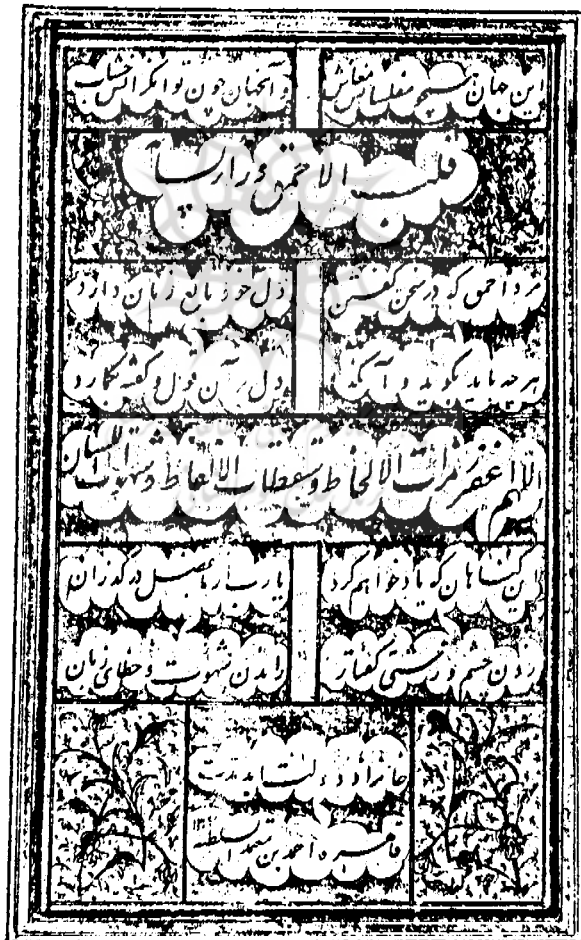
خطهای خوش قوام السلطنه

قوام السلطنه مدتی منشی عین الدوله و دربار مظفرالدین شاه بود و گاهی رساله‌هایی را به کتابت خوش خویش برای تقدیم کردن به افراد می‌نوشت. از جمله صد کلمه حضرت امیر (ع) است که حبیب یغمائی آن را از روی نسخه اصلی موجود در کتابخانه سلطنتی سالها پیش با اجازه قوام السلطنه به چاپ رسانید.

دیگر گلچینی است از بوستان سعدی که عکس صفحه‌ای از آن در سال (هشتم) ۱۳۶۱، ص ۴۳، مجله آینده چاپ شده است.

نسخه دیگری از صد کلمه به خط او با رقم «احمد بن معتمد السلطنه ۱۳۰۹» دیده شد که عکس صفحه‌ای از آن درین شماره به چاپ می‌رسد.

آقای علی وثوق (برادرزاده او) می‌گفت که نسخه‌ای از رساله مجدیه به خط قوام السلطنه در خانواده امینی دیده بوده است که قوام در زمان دبیر حضوری آن را برای برادر خود وثوق الدوله نوشته بوده است.

آب معدنی شلف

یک برگ آزمایش از آب چشمه معدنی به نام «شلف» از توابع تنکابن که تاریخ آن (ژانویه ۱۹۰۲) است به وسیله آقای کریم جواهردشتی به دستم رسید. آزمایش در کشور فرانسه انجام شده بوده است. اگر با سلیقه مجله سازگار است دستور چاپ بفرمائید.

روستای شلف ملک مرحوم محمدولی خان سپهسالار تنکابنی از فاتحان تهران بود و سپهسالار بیش از هشتصد رقبه ازین گونه آبادیها را مالک بود. او حدود یک هزار نفر موجب بگير از قبیل منشی و محاسب و کدخدا و پاکار و ضابط و مباشر داشت، ولی در آخر عمر به سبب ناداری و ناتوانی ناگزیر به خودکشی شد.

مهدی آستانه‌ای

Résumé des analyses faites à Paris par le laboratoire Municipale de chimie et par le laboratoire Mercier.

PAR LITRE:

Silice	gr. =	0,0275
Alumine		0,0002
Oxide ferrique		0,00628
Chaux	à l'état	0,5064
Magnésie	de	0,0985
Potasse	bicar-	0,0926
Soude	bonate	0,184
Chlore		0,1204
Acide sulfurique		0,1201

Eau, digéste, diurétique.

Efficace contre les dyspepsies de l'estomac, et contre les maladies des reins, de la vessie et de l'appareil urinaire.

(Goutte-Gravelle-Cistite-etc)

EAU MINÉRALE
des sources de Chélefe
à TONORABON.
Propriété de Véli-Khan-Nassrès-Sallang
digestive diurétique
d'agréable Savour

آب معدن معروف به «شلف»
در خاک تنکابن
ملکی ولیخان نصرالسلطنه

تصدیق دوکتر «ماری» در خصوص آب معدن تنکابن از فرار تجزیه لابوراتوار خصوصی مملکتی پاریس مطابق سورت تجزیه نموده ۳۲ در ۱۶ ماه ژانویه فرانسه ۱۹۰۲ این آب شامل است وادقلیائی و آهکی ونمکی با خواص او از جهت سوخضم و مرض کلیه و مثانه و سایر آلات ادراری مفید است (قرص تولید سنگدیره در ادرار و امراض مثانه) مخصوصاً این آب چون محلل غذا و مدر است از جهت سرسرفه خیلی خوب است این آب شهادت تامی به آبهای آدیان و به ک و نیری دارد و از حیث طعم بسیار نوار است و استحمام در چشمه این آب از جهت امراض جلدی. و مقاضل بسیار نافع است